

Je tu zatím hodně neznámých

S Martinem Bútorou o Slovensku před volbami

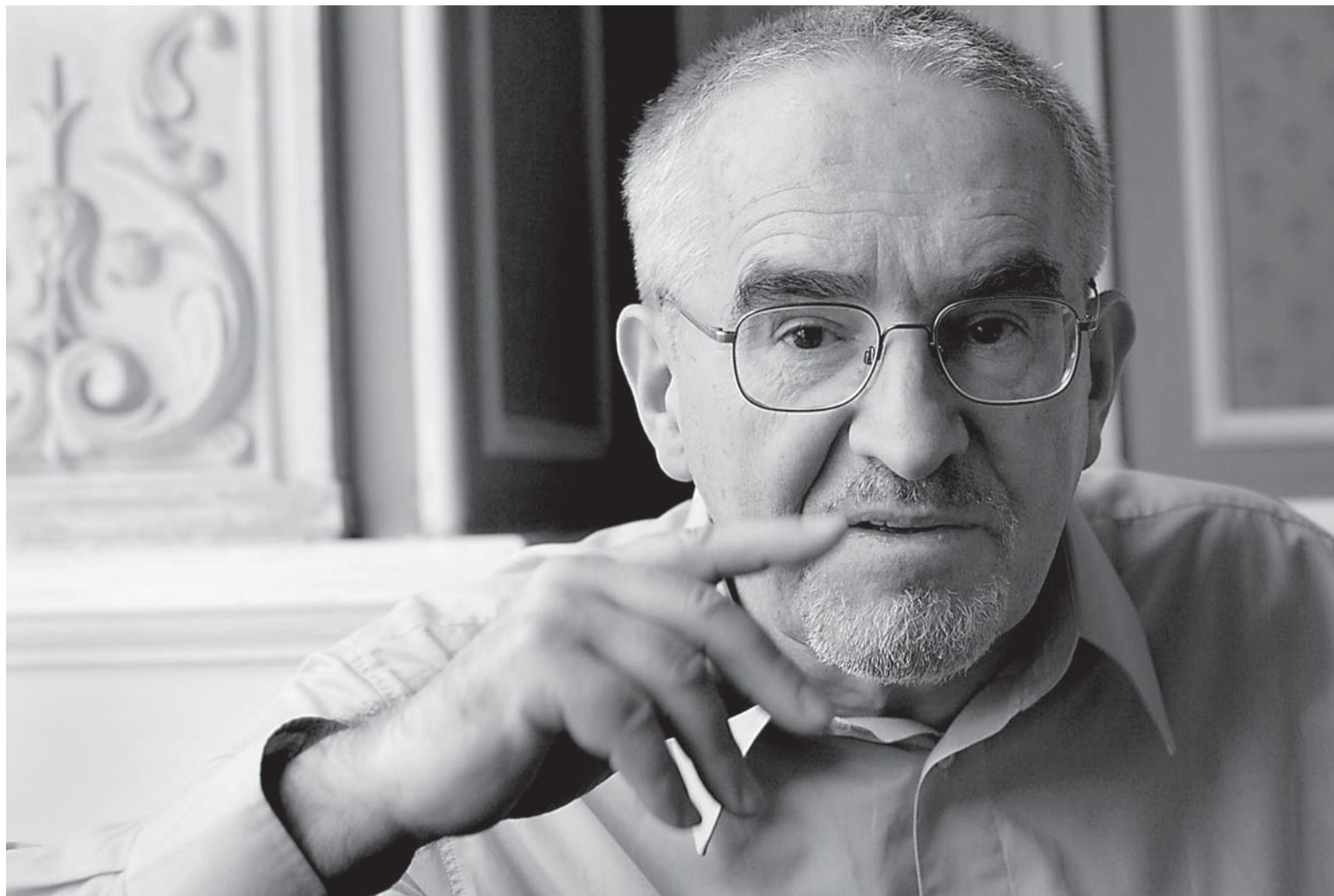

FOTO GÜNTER BARTOS

Sociolog, spisovatel a diplomat Martin Bútor se narodil roku 1944 v Bratislavě. V listopadu 1989 byl spoluzakladatelem hnutí Veřejnost proti násilí, poté pracoval jako poradce prezidenta V. Havla pro lidská práva. V roce 1997 přišel s myšlenkou založit nezávislý think tank „Inštitút pre verejné otázky“, stal se jeho prvním prezidentem a působí v něm dodnes. V letech 1999–2003 byl velvyslancem Slovenska v USA. Je autorem tří prozaických knih, televizních a filmových scénářů a překladatelem divadelních her.

Jestě před týdnem se mluvilo o tom, že výsledek českých voleb by mohl mít značný vliv na průběh voleb na Slovensku, které se konají koncem tohoto týdne. Dá se však dnes – u vědomí toho, jak dopadly – o nějakém vlivu mluvit?

V tuto chvíli to je nejednoznačné. Oba hlavní protivníci ve slovenských volbách český výsledek interpretují po svém. Premiér Mikuláš Dzurinda v čele Slovenské demokratické a křesťanské unie (SDKÚ) gratuloval Mirkovi Topolánkovi k vítězství. Šéf strany Směr Robert Fico zase vyzdvihl, že čeští sociální demokraté dostali víc hlasů než v minulých volbách a že díky tomu levice zablokovala možnou vládu pravice. ČSSD ale nevyhrála, a Fico tedy nebude moci zapojit do své kampaně Jiřího Paroubka, jak plánoval. Význam vašich voleb tak na Slovensku ustoupí do pozadí. V jedné věci by však mohly sehrát určitou roli: lidé si díky nim mohou uvědomit, že skutečně záleží na každém hlasu. Viděli jsme to už v jiných zemích, ale Češi jsou nám přece jen nejbližší. Z toho hlediska by si ti voliči, kteří byli třeba otráveni, znechucení a říkali si, že už volit ani nepůjdou, mohli uvědomit, že jejich hlas něco znamená.

Dá se český výsledek vyložit tak, že voliči u nás chtějí reformy podobné těm slovenským?

Česká a slovenská situace je jiná. Černo-bílý obraz střetu protimečiarovského a promečiarovského tábora, který charakterizoval volby v roce 1998 a částečně i volby 2002, se ze slovenské politické scény vytratil. Teď je volebních témat víc. Na Slovensku nesledujeme soubor dvou velkých stran, jako tomu bylo u vás. Je tu víc děličích linií i témat – osud reformem, etnické štěpení, styl politiky, konzervativně-liberální spor. Je tu klíčový pravo-levý spor o to, zda pokračovat v reformách, nebo reformy zásadním způsobem změnit. A vedle toho máme strany etnické identity, jako Strana maďarské koalice (SMK). Existuje také civilizačně kulturní štěpení, kde se vůči jiným důrazně vymezuje především konzervativní Křesťansko-demokratické hnutí (KDH). Nedá se tedy říci, že by zde byly jen dva tábory. Lidé na Slovensku si také všimli úspěchu zelených, kteří jsou novou silou v českém parlamentu...

Existuje dnes na Slovensku strana, o níž se říká, že je jako součást budoucí vládní koalice nepřijatelná?

Ani u nás prakticky nikdo nepočítá s tím, že by šel do vlády s komunisty. Komunisté podle mne

nemají šanci se objevit v jakékoli vládní koalici, ani ji třeba tiše podporovat. Je otázkou, jestli se vůbec dostanou do parlamentu. Tak jednoznačně už to neplatí o Slovenské národní straně (SNS). Spolupráci s ní vylučuje Strana maďarské koalice a Svobodné fórum a zdrženlivost vůči takové spolupráci se dá vyčíst i u ostatních významnějších stran: někdy možná i z taktických důvodů. Na rozdíl od české politické scény je scénářů ještě víc. Zatímco v České republice se možnost velké koalice zmiňuje jen na konci, když už nic jiného nepůjde, na Slovensku se o možné levo-pravé vládě mluví úplně běžně.

Vypadá to, že se Vladimíru Mečiarovi podařilo během čtyř minulých let dosáhnout rehabilitace. Opravdu už se stal přijatelným politikem?

Spíš platí, že tyto volby jsou prvními, ve kterých už není klíčovou postavou, nehraje dominantní roli. Představuje sice stále fenomén na slovenské politické scéně, je politikem, který přežil v čele svého Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) všechny porážky, ale význam tohoto fenoménu má trvale klesající tendenci.

Problém sedět s Mečiarom nebo s HZDS v jedné vládě by zcela určitě měli křesťanští demokraté, podobně se vyjadřuje i Strana maďarské koalice, do koalice s ním nechce vstoupit Svobodné fórum. Také Fico, když mluví o stranách, které by neměly způsobovat mezinárodní problémy, zmiňuje HZDS v čele s Mečiarom. U Fica je ovšem nejisté, co nakonec udělá.

Je zajímavé, že HZDS zformulovalo dost opatrně svůj ekonomický program, takže by se mohlo nakonec přidat na jednu i na druhou stranu, k pravici i k levici. I pro Dzurindovu stranu mají mečiarovci přijatelnější program než Ficův Směr.

Takže účast HZDS v nové slovenské vládě není vyloučena?

Úplně ne. V posledních dnech se na Slovensku víc diskutuje taky o možné koalici Směr – HZDS – SNS. Je to sice dost málo pravděpodobná možnost, kdyby však selhávaly všechny jiné a povolební matematika by to umožňovala, mohla by se dostat do popředí. Klíčovým problémem takové vlády by podle mne nebyla ani tak její mezinárodní akceptace – nakonec, podívejte se na dnešní polskou vládu –, ale spíše domácí odezva. Pro značnou část slovenské veřejnosti je taková vláda nemyslitelná, Slovensko je dnes skutečně dál než v letech 1994–98, kdy jsme zde měli něco podobného. Mimochodem hrozící možnost takové vlády může nakonec přivést k volbám více lidí, kterým by se ta představa nelíbila.

Fico

Často se mluví o tom, že hlavní neznámou současných voleb není otázka, jestli zvítězí Ficův opoziční Směr, ale to, jak se on a jeho strana budou chovat, až se v čele nějaké koaliční vlády ujmou moci. Vědí Slováci, koho volí, když dávají svůj hlas Ficovi?

Pravda je, že dnes má Směr pevnější a rovnoměrněji rozloženou podporu než před volbami v roce 2002, a nedá se tedy očekávat tak velký rozdíl mezi vysokými preferencemi a výsledkem, jako tomu bylo před čtyřmi lety. Na druhé straně je tu víc neznámých.

Jedna věc je být opoziční stranou, která přichází s kritikou a návrhy na změny, jiná věc je mít vládní odpovědnost a muset reálně rozhodovat. Zadrugé: na Slovensku míváme koaliční vlády a udržet efektivní koalici vyžaduje určité politické mistrovství. Nedá se dopředu vůbec říci, že to Směr zvládne nebo ne, jednoduše to bude muset zkusit. Zatím nedokázal veřejnosti představit své odborníky, zdá se, že má poměrně slabé expertní zázemí, odborný potenciál. Zatřetí není zcela zřejmé, nakolik je Směr vnitřně soudržná strana. Na kandidátce má dost podnikatelů, o jejichž názorech toho moc nevíme. Má i lidi, kteří otevřeně komunikují se širokým politickým i odborným spektrem, ale předseda strany nepůsobí příliš jako týmový hráč. Obrazně řečeno, nevím, jestli Robert Fico „umí přihrávat“, občas spíš vzbuzoval dojem předsedy „strany jednoho muže“. A nakonec: nemáme zatím dost zkušeností na to, abychom uměli říct, jak se Směr bude chovat na mezinárodní scéně. V minulosti vyhledával kontakty směrem k Číně a k Rusku a respekt měl spíše k Lukašenkovi než k běloruským demokratům. O to důležitější úlohu mohou sehrát jeho eventuelní koaliční partneři. Směr může překročit svůj stín a přizvat ke spolupráci nezávislé osobnosti. Takže jak je zřejmé, je to zatím hodně otevřené.

Jen ještě po pořádek, jak pravděpodobná je možnost, že by se v nějaké podobě obnovilo spojenectví tří vládních stran?

I když na to preference neukazují, je to stále jedna z možností. Vzárust podpory pro slovenské národovce s jejich antimadařskou kartou by mohl přispět k mírně zvýšené podpoře SMK. Navíc dosavadní vcelku spíš věcný tón předvolební soutěže hraje ve prospěch Dzurindovy strany, která vede velmi intenzivní kampaň. K těmto stranám by se muselo přidat Svobodné fórum, které ale má vnitřní problémy. Pokud by tyto hlasy nestály, mohla by se pak na scéně skutečně objevit HZDS. Dohoda o takové koalici by ale byla velmi obtížná. Reálnou variantou je vláda, v níž by se setkaly některé strany dosavadní vládní koalice a Ficův Směr: v úvahu by přicházeli křesťanští demokraté, SMK a Svobodné fórum. Odpovídalo by to náladám ve veřejnosti, která víc inklinuje k jakémusi středu než třeba k levicové vládě. Těžko si ovšem v této konstelaci představit Dzurindovu stranu.

Náznak mentálního obratu

Slovensko má za sebou čtyři roky reformem, které byly ve středoevropském prostoru svou rychlostí a rozsahem zcela ojedinělé. Jak se dnes Slováci na ty reformy dívají? Předvolební průzkumy by se daly interpretovat tak, že většina reformy a jejich výsledky odmítá.

To myslím nesedí. Slováci se na reformy postupně adaptovali a dnes je veřejné mínění převážně proti úplnému zrušení reformních kroků, spíš se přimlouvá za to, aby se postupně dolaďovaly. K nejpozitivněji přijímaným reformám patří decentralizace a daňová reforma, nejvíce se kritizuje reforma zdravotnictví. Rozhodně není pravda, že by veřejnost reformy zásadně odmítala.

Dá se říct, že Slovákům dodaly reformy a dobré jméno, kterému se ve světě nyní země těší, národní sebevědomí? Je Slovensko sebevědomější zemí, než bylo před čtyřmi roky?

I když se některým skupinám obyvatel u nás neříje lechce, z běžného pozorování i z průzkumů víme, že roste počet Slováků, kteří jsou sebevědomější a hrdí na úspěchy. Na rozdíl od situace před volbami 1998 a 2002 je u nás dnes víc lidí přesvědčených, že se společnost ubírá správným směrem. V tradičně pesimistickém Slovensku je to náznak mentálního obratu. Lidé jsou taky podle průzkumů vcelku spokojenější se svým životem: mnohem více než v roce 1994, ale i trochu víc než před rokem, dvěma. Také

finanční situaci své domácnosti hodnotí jako lepší než řekněme v roce 2003 nebo 2004.

Robert Fico a spolu s ním čeští sociální demokraté tvrdí, že rovná daň zvýšila sociální rozdíly na Slovensku. Potvrzují to sociologická data?

Na zjištění dlouhodobějšího dopadu daňové reformy potřebujeme víc času. Zatím neexistuje dostatečný počet solidních studií, které by rozsáhlejší zhoršování životní úrovně přesvědčivě dokazovaly. Ano, snížení daně přilepšilo lidem s vyššími příjmy. Zlepšila se ale i situace těch nejchudších: odečitatelná položka se skoro třikrát zvýšila a část obyvatel prakticky neplatí daň. Problematictější je situace těch, kteří mají příjem někde mezi průměrnou mzdou a dvojnásobkem průměrné mzdy – podle některých ekonomů tito lidé nic nezískali, nebo si mírně pohoršili. Hlavním důvodem asi bude fakt, že eventuelní zisky z rovné daně nevyvážily náklady na zvýšenou daň z přidané hodnoty. Takových lidí je samozřejmě hodně, avšak strany vládní koalice poukazují na to, že postupným snižováním rovné daně – řekněme na 15 či 14 % – se zlepšila situace i těchto „středních vrstev“. A protože výběr daní na Slovensku probíhá vcelku úspěšně, jde o reálné odhady.

Je dobré říct, že zavedení rovné daně mělo příznivý vliv na celkové hospodářské klima: zvýšila se ekonomická aktivita, stoupl počet registrovaných ekonomických podniků, vzrostla vůle přiznávat příjmy. To vše může přispět k ekonomickému růstu, takže v střednědobém či dlouhodobém horizontu můžou profitovat všichni, včetně zmíněných středních vrstev.

Na co by se podle vás měla zaměřit příští slovenská vláda? Dá se po čtyřech letech reformem konstatovat, že Slovensko má v tom hlavním hotovo a může se soustředit na doladování reformy?

To sotva, práce je nad hlavu. Čeká nás zásadní reforma vzdělávacího systému, včetně větších investic; pokračování a úpravy důchodové reformy, je třeba reformovat systém sociálního zabezpečení a samozřejmě reformovat zdravotnictví. Musíme zvyšovat zaměstnanost, mírnit regionální rozdíly, zlepšit se v oblasti vymahatelnosti práva; čekají nás další reformy politického systému, včetně volebního zákona, musíme zlepšit postavení ohrožených sociálních skupin, aniž by se rozvrátily veřejné finance, pokračovat v opatřeních, která pomohou romské komunitě, změnit přístup ke kultuře... Prostě kam se podíváte, vidíte množství úkolů, které je třeba řešit.

Z pohledu na volební preference se zdá málo pravděpodobné, že by mohla pokračovat současná reformistická vláda. Přezijí slovenské liberální reformy tyto volby? Mohla by přezít i rovná daň?

Kdyby vládu sestavoval předseda Směru Fico, bylo by to závislé na síle jeho partnerů. Asi se o to povede tvrdý zápas. Za určitých okolností si ale umím představit, že se udrží víc reform, a nevyloučil bych úplné ani zachování rovné daně.

Romové: běh na dlouhou trať

Připomněl jste romskou komunitu. Její situace představuje určité jeden z nejnávážnějších problémů Slovenska. Navíc mají asi pravdu ti, kteří říkají, že na slovenské Romy dopadly reformy nejtvrdějším způsobem.

To určitě. Romská menšina je nejméně připravená vyrovnávat se se změněnými podmínkami.

Díky rozsáhlému sociografickému zmapování romských komunit na Slovensku, na kterém se podílel i náš Institut pro veřejné otázky, ale dnes administrativní i političtí vědí lépe, co je třeba dělat. Lépe než předtím známe problémy jednotlivých typů romských osídlení – at už jde o městské a obecně koncentrace nebo o prostoro-rově separované a segregované osídlení. Známe také dost přesné počty Romů v jednotlivých osídleních. V minulých letech se rozběhlo několik konkrétních programů a opatření, jejichž účinky je teď třeba ověřit v praxi.

O co konkrétně jde?

Například o výstavbu bytů, na níž se podílejí i Romové. Budují se střediska osobní hygieny; infrastruktura (cesty, přípojky, voda, elektrický proud apod.). Rozšiřuje se síť terénních sociálních pracovníků, osvědčil se model romských asistentů, kteří pomáhají dětem v raném stadiu

vzdělávání; ověřují se romské učebnice; zkoumají se postupy, kterými se ztíží automatické odesílání romských dětí do zvláštních škol...

Některé programy jsou pochopitelně během na dlouhou trať: tak například plánovaná výstavba bytů, obnova existujících bytů a výstavba infrastruktury by se mohly uskutečnit v horizontu dvaceti let – tam je reálně možné zásadně prolomit bludný kruh. Je taky pravda, že samotné bydlení ještě zásadní změnu nezaručí, na to je třeba změnit i v dalších oblastech – ve vzdělávání, v sociální pomoci nebo v oblasti výchovy k lidským právním. Při tom všem je možné využít zvýšené rozhodovací pravomoci samosprávy.

Při zavádění těchto programů se objevují i některé nové problémy, přece jen se však něco pohnulo. Pokud se ale má systematicky pokračovat, bude to vyžadovat značnou politickou vůli.

Existuje taková vůle? Vedou politické strany řešení romské otázky jako důležité politické téma? Hovoří se o Romech v rámci současných volebních kampaní?

To zatím bohužel není vidět, politické strany většinou nepovažují problémy této menšiny za prioritu. A vliv samotných Romů na věci veřejné je zvláště na celostátní a regionální úrovni hodně nízký.

Rizika

Jak silným tématem slovenských voleb je otázka korupce? Myslí si Slováci, že platí heslo Roberta Fica „Jak se kradlo za Mečiara, kradě se i za Zurindy“?

Téma korupce je ve slovenské veřejné debatě přítomno trvale. Jeden z problémů představují nedořešené kauzy. Novináři na mnoho případů upozorní, řada z nich se začne vyšetřovat, některé se dostanou před soud, ale jen velmi málo z nich je dovedeno ke konečnému výsledku, potvrzenému soudním rozhodnutím. V některých případech tlak veřejnosti a vyslovená podezření způsobily, že politici odstoupili. Vedle podezření z klientelistického chování, která padají na vrub současné vládní koalice, přinesl ale poslední rok dva i některé příznivější údaje. Výzkumy Transparency International nedávno zaznamenaly pro Slovensko mírně pozitivní posun, podobně je tomu i ve zprávách Světové banky a EBRD.

Počet zjištěných případů korupce na Slovensku sice roste, ale to asi znamená, že se s tím jevem něco dělá. Pozitivní úlohu mohla sehrát řada faktorů. Například zavedení principu nulové tolerance v policii a rozšíření pravomocí Národního kontrolního úřadu. Byli odhaleni, zadrženi, obžalováni a občas odsouzeni někteří veřejní činitelé. Ministr práce rezignoval kvůli podezření, že mohl ovlivňovat rozhodování ve prospěch své rodiny. Byly veřejně zpochybněny soukromé podnikatelské aktivity bývalého ministra hospodářství. Díky novele zákona o svobodném přístupu k informacím budou muset obce či župy zveřejnit, na koho převedly nemovitý majetek, při jednání o odměnách pro funkcionáře a zaměstnance nebudou moci obecní zastupitelstva prohlásit jednání za neveřejná atd.

Projevilo se už nějak kladně, že byl na Slovensku vytvořen speciální soud, který má řešit případy korupce mezi politiky a nejtěžší ekonomickou kriminalitou?

Činnost soudu se teprve rozbíhá. Ale je jisté, že takové nezávislé instituce můžou přispět ke zlepšení situace, pro boj s korupcí jsou mimořádně důležité.

V souvislosti s volebním patem v Česku se mluví o tom, že by vznikající vládní koalice mohla přetáhnout na svoji stranu několik opozičních poslanců. Na Slovensku se to stalo. Jaký dopad to mělo na slovenskou demokracii a nálady voličů?

Takový postup, pokud není pokrytý transparentní smlouvou, přináší velká rizika. Každopádně slovenskému parlamentu na dobré pověsti nepřidal.

Může slovenské volby ještě ovlivnit podobná aféra, jakou byla v Česku zpráva plukovníka Kubiceho?

To je opravdu těžko předvídat. Zatím byla kampaň poměrně věcná, s tím, jak se čas krátí, ale začíná být čím dál ostřejší.

Luboš Palata

Autor je redaktorem Lidových novin.

**CITIGROUP FOUNDATION V USA
a NADACE VIA**

vyhlašují

9. ročník ceny za firemní a individuální filantropii

VIA BONA 2006

Ocenění VIA BONA je určeno firmám i jednotlivcům, kteří pomáhají svému okolí, a to nejen finančními dary. Cílem ocenění je, aby se dárcovství a dobročinnost staly přirozenou součástí našeho života a firemní filantropie stále více využívanou součástí konceptu společenské odpovědnosti firem.

Nominací na cenu mohou neziskové organizace poděkovat svým dárcům a partnerům, firmy zase upozornit na své dárcovské aktivity.

Ceny VIA BONA lze získat v několika kategoriích:

- ~ Cena pro velké firmy
- ~ Cena pro malé a střední firmy
- ~ Cena pro individuálního dárcu – mecenáše
- ~ Cena za odvahu podpořit inovativní projekt

Slavnostní vyhlášení ceny VIA BONA proběhne v září 2006.

Návrhy na ocenění mohou zasílat jak obdarované nestátní neziskové organizace, tak samotné firmy či jednotlivci.

Uzávěrka nominací je 31. 7. 2006.

Nominační formulář a další informace najdete na www.nadacevia.cz.

Nominace laskavě zasílejte na adresu:

Nadace VIA, Táňa Hlavatá, Jelení 195/9, 118 00, Praha 1

**Domov Sue Ryder o. p. s., „Šance pro důstojné stáří“
vyhlašuje výběrové řízení na pozici:**

„Finanční manažer“

Stručný popis pozice: Finanční manažer vede finanční agendu společnosti. Je zodpovědný za přípravu, plnění a vyhodnocování rozpočtů (společnosti, oddělení i jednotlivých projektů), plánuje CF společnost, koordinuje využití finančních zdrojů. Je zodpovědný za realizaci projektů po stránce finanční, zajišťuje vazbu mezi věcnou náplní projektu a finančně účetní náplní projektu. Analyzuje efektivitu hospodaření jednotlivých oddělení, projektů a podnikatelských aktivit.

Požadované předpoklady:

- VŠ/SS ekonomického směru (možné i pro absolventy)
- zkušenost s dotačním a grantovým financováním
- dobrá znalost AJ
- PC – MS Office (Excel, Word, PPT)
- základní orientace v problematice financování NNO
- znalost úč. SW Ježek výhodou

Nabízíme:

- Přátelské a motivující prostředí k práci
- Možnost dalšího osobního růstu prostřednictvím dalšího vzdělávání
- Odpovídající finanční ohodnocení (na úrovni středního managementu organizace)
- Práce v etablované a respektované NNO organizaci
- Další zaměstnanecké výhody

V případě zájmu zasílejte svůj životopis a motivační dopis do 20. 6. 2006 na emailovou adresu personalni@sue-ryder.cz nebo na adresu Domov Sue Ryder, o.p.s., Hana Krejčová, Michelská 1/7, 140 00 Praha 4. Výběrové řízení bude ukončeno 30. 7. 2006.

V květnu 2006 vychází 46. číslo revue

ANALOGON
SURREALISMUS - PSYCHOANALÝZA - ANTROPOLOGIE - PŘÍČNÉ VĚDY
Eva v množném čísle
(pocta Evě Švankmajerové)

Z obsahu:

Eva Švankmajerová: Autoportrét z r. 1972; Cenzúra; Portrét; Kulturně-výchovné činnosti; Dvacet pět dní; Sny; Ještě když si Lída Baarová...; Okna beze skel; Zvuk dýní v zákulisí; Chvilí se praly stíny; Krvavec; Bylo to setkání; Smrtka nebo snad krajina; Silná látka; Nebylo návratu;
A. Lass: Důvěrnosti obrazu EŠ; **V. Effenberger:** Osobnost a tvorba EŠ; **M. Stejskal:** Eviny světy;
A. Nádvořnicková: Vztah mezi kresbou a malbou u EŠ a úpěnlivost femela; **J. Švankmajer:** Přípravné poznámky k taktálnímu portrétu EŠ; **A. Marenčin:** Prvá dáma zo surrealistického tabla; **J. Mojžiš:** Keď; **J. Janda:** Pozdní příspěvek k intersubjektivní komunikaci; **J. Gabriel:** Vzpomínky na EŠ; **F. Dryje:** Jak to bylo s Evou; **I. Purš:** Listopadové snění neboli Sen je druhý život; **G. Dierna:** Tváře ženy II; **VI. Sorokin:** Pelmeně III; **S. Ulver:** Konflikt slov a obrazů; **M. Blanchard:** Nikdy se nic nezmění; **B. Solarič:** Mariáš I

Vydává: Sdružení Analogon, Mezivrší 31, 147 00 Praha 4 (tel. 244460258, e-mail: dryje@email.cz)
Distribuce: KOSMAS, spol. s r. o., Lublaňská 34, 120 00 Praha 2 (tel: 22510749; www.kosmas.cz);
předplátne: Martina Lukášková, Radlická 99, 150 00 Praha 5,
tel: 728113502, e-mail: m.lucaskova@tiscali.cz